

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

MAHALLADAGI YOSHLAR YETAKCHISI FAOLIYATIDA YOSHLAR FIKRINI HISOBGA OLISHNING INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI

Muminov Abdulaziz Madjidovich

Yoshlar muammolarini o'rganish va istiqbolli kadrlarni tayyorlash instituti, mustaqil izlanuvchi.

e-mail: abdulazizmuminov7@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4226-4473>

Annotatsiya.

Maqolada mahalla darajasida yoshlar fikrini hisobga olishni bir martalik uchrashuv yoki murojaatlarni qabul qilish amaliyoti sifatida emas, balki takrorlanuvchi va hisobdor institutsional jarayon sifatida tashkil etish masalasi tadqiq etiladi. 2026-yilda yoshlar yetakchisi bilan muloqot tajribasiga ega 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazilgan so'rov asosida faoliyat sifati, murojaatlarning asosiy yo'nalishlari, muammolarning yechilish holati va tizimni takomillashtirishga oid talablar tahlil qilindi. Natijalar muloqot va ochiqlik, ijtimoiy yordam, idoralararo hamkorlik, bandlik hamda muammolarni yakuniy natijagacha kuzatib borish institutsional takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari ekanini ko'rsatdi. Ilmiy yangilik sifatida "tinglash – qayd etish – tahlil va ustuvorlashtirish – ijro – natija haqida qayta xabar berish" bosqichlaridan iborat besh bo'g'inli qayta aloqa sikli taklif etildi. Mazkur model yoshlar fikrining qaror qabul qilish jarayoniga ta'sirini, mas'uliyat va muddatlarning aniqligini hamda yakuniy natija haqida yoshlarga qayta ma'lumot berilishini ta'minlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar siyosati, mahalla, yoshlar yetakchisi, yoshlar ishtiroki, yoshlar fikri, qayta aloqa, institutsional mexanizm, ochiqlik, hisobdorlik, idoralararo hamkorlik.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ УЧЁТА МНЕНИЯ МОЛОДЁЖИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЁЖНОГО ЛИДЕРА МАХАЛЛИ

Муминов Абдулазиз Маджидович

Институт изучения проблем молодёжи и подготовки перспективных кадров, независимый соискатель.

Аннотация.

В статье исследуется вопрос организации учёта мнения молодёжи на уровне махалли не как практики проведения разовых встреч или приёма обращений, а как систематического и подотчётного институционального процесса. На основе опроса 755 молодых людей, имевших опыт взаимодействия с молодёжным лидером в 2026 году, проанализированы качество его деятельности, основные направления обращений, состояние решения проблем и требования к совершенствованию системы. Результаты показали, что приоритетными направлениями институционального совершенствования являются развитие диалога и открытости, оказание социальной помощи, межведомственное взаимодействие, содействие занятости и сопровождение решения проблем до достижения конечного результата. В качестве научной новизны предложен пятиэтапный цикл обратной связи, включающий следующие стадии: «выслушивание – регистрация – анализ и определение приоритетов – исполнение – информирование о результатах». Данная модель направлена на обеспечение влияния мнения молодёжи на процесс принятия решений, чёткого определения ответственности и сроков исполнения, а также обязательного информирования молодых людей о конечных результатах.

Ключевые слова: молодёжная политика, махалля, молодёжный лидер, участие молодёжи, мнение молодёжи, обратная связь, институциональный механизм, открытость, подотчётность, межведомственное взаимодействие.

INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR INCORPORATING YOUTH OPINIONS INTO THE ACTIVITIES OF MAHALLA YOUTH LEADERS

Muminov Abdulaziz Madjidovich

Institute for the Study of Youth Problems and Training of Prospective Personnel, Independent Researcher.

Abstract.

This article examines the organization of mechanisms for incorporating youth opinions at the mahalla level, not as a practice limited to one-time meetings or the reception

of appeals, but as a recurring and accountable institutional process. Based on a survey conducted in 2026 among 755 young people who had experience interacting with a mahalla youth leader, the study analyzes the quality of youth leaders' activities, the main categories of requests, the status of problem resolution, and demands for improving the system. The findings indicate that communication and transparency, social assistance, interagency cooperation, employment support, and follow-up until problems are fully resolved constitute priority areas for institutional improvement. As a scientific contribution, the study proposes a five-stage feedback cycle consisting of "listening – recording – analysis and prioritization – implementation – reporting back on outcomes." This model is designed to ensure that young people's voices influence decision-making, responsibilities and deadlines are clearly defined, and final outcomes are communicated back to the young people concerned.

Keywords: youth policy, mahalla, youth leader, youth participation, youth opinions, feedback, institutional mechanism, transparency, accountability, interagency cooperation.

Kirish. Yangi O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining mahalla darajasiga tushirilishi yoshlar bilan ishlashni abstrakt maqsadlardan aniq manzilli faoliyatga o'tkazdi. Mahalladagi yoshlar yetakchisi instituti yoshning muammosi, tashabbusi va imkoniyati bilan davlat xizmatlari o'rtasidagi eng yaqin bog'lovchi bo'g'in sifatida shakllandi. Shu bilan birga, institutning samaradorligi faqat o'tkazilgan tadbirlar, ro'yxatga olingan murojaatlar yoki ajratilgan yordamlar soni bilan emas, yoshlar bildirgan fikrning qaror va amaliy natijaga aylanish darajasi bilan ham o'lchanishi lozim.

Yoshlar fikrini hisobga olish ko'pincha uchrashuv, ochiq muloqot, so'rov yoki murojaatlarni qabul qilish shaklida talqin qilinadi. Biroq fikrni eshitishning o'zi institutsional ishtirokni anglatmaydi. Yoshning fikri qayd etilmasa, mas'ul subyektga yo'naltirilmasa, ijro muddati belgilanmasa va natija haqida yoshning o'ziga javob qaytarilmasa, muloqot ramziy xarakterda qolishi mumkin. Shuning uchun tadqiqotning markaziy savoli quyidagicha qo'yildi: mahalladagi yoshlar yetakchisi faoliyatida yoshlar fikrini muntazam, ta'sirchan va hisobdor tarzda inobatga olish uchun qanday institutsional mexanizm zarur?

Tadqiqotning maqsadi — amaldagi normativ va tashkiliy asoslar, xalqaro konsepsiyalar hamda empirik so'rov natijalarini birlashtirib, mahalla darajasida yoshlar fikrini hisobga olishning yaxlit qayta aloqa siklini ishlab chiqishdir. Vazifalar sifatida yoshlar ishtirokining institutsional mezonlarini aniqlash, asosiy masalalar bo'yicha yoshlar baholarini tahlil qilish, tizimdagi uzilish nuqtalarini ko'rsatish va baholash indikatorlari bilan ta'minlangan amaliy modelni taklif etish belgilandi.

NAZARIY VA NORMATIV ASOSLAR

O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni yoshlarning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ularning jamiyat va davlat hayotida faol ishtirok etishi uchun sharoit yaratishni davlat siyosatining muhim yo'nalishi sifatida belgilaydi [1]. 2025-yilgacha bo'lgan konsepsiyada yoshlar fikrini o'rganish va muammolarni aniqlash, ularning yechimlarini ishlab chiqish, amalga oshirish hamda natijadorlikni monitoring qilish ketma-ket bosqichlar sifatida ifodalangan [2]. Mazkur yondashuv fikrni o'rganishni mustaqil yakun emas, boshqaruv siklining boshlang'ich nuqtasi deb tushunishga asos beradi.

Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirishga qaratilgan PQ-92-son qaror yoshlar yetakchisining individual ishlash, tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, bandlik, bo'sh vaqt, huquqbuzarlik profilaktikasi va "Yoshlar daftari" bilan bog'liq vazifalarini belgiladi [3]. Keyingi hukumat qarorlari yordam va xizmatlarni raqamlashtirish, idoralararo jarayonlarni tartibga solish hamda mahalla tizimidagi subyektlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirishga qaratildi [4; 5]. Demak, normativ asosda yoshning ehtiyoji va murojaatini aniqlash mexanizmlari mavjud, ammo fikrning qarorga ta'siri va natijaning yoshga qaytarilishini alohida ko'rsatkichlar bilan mustahkamlash ehtiyoji saqlanib qolmoqda.

Xalqaro yondashuvlarda ham yoshlar ishtiroki faqat maslahatlashuv bilan cheklanmaydi. R. Hart ishtirokning quyi pog'onalarida manipulyativ va bezak xarakteridagi shakllar bo'lishi, yuqori pog'onalarda esa yoshlar xabardor qilingan holda qarorda real rol olishini ta'kidlaydi [6]. L. Lundy "ovoz"ning o'zi yetarli emasligini asoslab, mazmunli ishtirok uchun to'rtta unsur — xavfsiz va inklyuziv makon, fikr bildirish imkoniyati, fikrni tinglaydigan auditoriya va qarorga ta'sirni ajratadi [7]. OECD va Yevropa Kengashi hujjatlarida esa axborotga kirish, turli guruhlarining inklyuzivligi, institutsional salohiyat, dalillarga asoslangan siyosat va qaror natijasi bo'yicha qayta aloqa muhim mezon sifatida ko'rsatiladi [8–10].

Ushbu konsepsiyalar asosida maqolada "yoshlar fikrini hisobga olish" tushunchasi yoshning muammo, taklif yoki bahosini aniqlashdan boshlab, uni qayd etish, tahlil qilish, mas'ul ijrochiga bog'lash, belgilangan muddatda ko'rib chiqish va natijani yoshga qaytarishgacha bo'lgan institutlashgan jarayon sifatida talqin qilinadi. Bu ta'rif yoshlar ovozi, boshqaruv mas'uliyati va o'lchanadigan natijani yagona siklga birlashtiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlarni mazmuniy tahlil qilish, xalqaro konsepsiyalarni qiyoslash, tavsifiy statistika va korrelyatsion tahlil usullaridan foydalanildi. Empirik qism 2026-yilda "Mahalladagi yoshlar yetakchisi faoliyati" mavzusida 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazilgan onlayn so'rovga tayandi. So'rov yoshlar yetakchisi faoliyatining sifati, murojaatlarni ko'rib chiqish jarayoni, masalalarning yakuniy holati, murojaat yo'nalishlari va tizimni takomillashtirish bo'yicha takliflarni qamrab oldi.

Faoliyat sifati va amaliy jarayonlar 5 ballik, umumiy qoniqish esa 10 ballik shkala asosida baholandi.

Murojaatlarning yakuniy holati hamda ustuvor yo'nalishlar ulushlar orqali tahlil qilindi; bir nechta javobni tanlash mumkin bo'lgan savollarda har bir variantning ulushi mustaqil hisoblandi. Ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik Spearman korrelyatsiyasi yordamida baholandi.

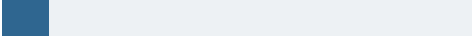
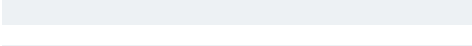
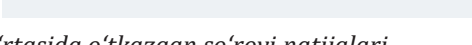
TADQIQOT NATIJALARI

755 nafar yoshning javoblariga ko'ra, yoshlar yetakchisi faoliyatining sifati 5 ballik shkala bo'yicha o'rtacha 4,29 ball, murojaatni qabul qilish, yo'naltirish va kuzatish kabi amaliy jarayonlar ham 4,29 ball bilan baholangan. Yuqori ikki bahoning ulushi mos ravishda 85,6 va 86,0 foizni tashkil etdi. Umumiy qoniqish 10 ballik shkala bo'yicha 9,36 ball bo'lib, so'rov ishtirokchilarining 84,5 foizi 9 yoki 10 ball bergan. Mazkur natijalar yoshlar yetakchisi bilan bevosita muloqot tajribasiga berilgan umumiy bahoning yuqori ekanini ko'rsatadi.

Murojaat yoki masalaning yakuniy holati yoshlar fikrini amaliy natijaga aylantirish darajasini ko'rsatadi. So'rov ishtirokchilarining 79,2 foizi masala to'liq hal bo'lganini, 12,2 foizi qisman hal bo'lganini, 6,2 foizi jarayon davom etayotganini bildirgan. Hal bo'lmagan holatlar 2,0 foizni, natijani bilmaydiganlar 0,4 foizni tashkil etdi. Demak, murojaatlarning 20,8 foizida masalani natijagacha kuzatish, aniq holatni bildirish yoki yakuniy javobni yoshga qaytarish mexanizmini kuchaytirish zarur. Bu natija maqolada taklif etilayotgan siklning "ijro" va "natijani qaytarish" bosqichlarini empirik jihatdan asoslaydi.

1-diagramma.

Yoshlar murojaati yoki masalasining yakuniy holati (n=755)

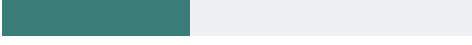
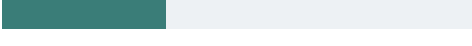
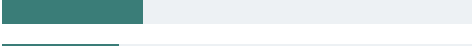
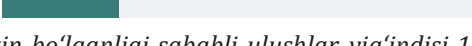
Ko'rsatkich	Ulushning grafik ifodasi	Foiz
To'liq hal bo'lgan		79,2%
Qisman hal bo'lgan		12,2%
Jarayonda		6,2%
Hal bo'lmagan		2,0%
Natijani bilmaydi		0,4%

Manba: muallifning 2026-yilda 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazgan so'rovi natijalari.

Murojaatlar mazmunida bandlik masalasi 53,8 foiz bilan birinchi o'rinda turdi. Sport, madaniyat va bo'sh vaqt masalalari 38,3 foiz, "Yoshlar daftari" va ijtimoiy yordam 34,7 foiz, ta'lim, kasb va til o'rganish 28,2 foiz, tadbirkorlik, startap va loyiha masalalari 26,2 foizni tashkil etdi. Ushbu tarkib yoshlar yetakchisi faoliyatini faqat tadbir tashkil etish bilan cheklamasdan, yoshni bandlik, ta'lim, ijtimoiy himoya va tadbirkorlik xizmatlariga bog'laydigan institutsional "navigatsiya" mexanizmi sifatida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Shu sababli taklif etilayotgan modelda murojaatni tasniflash, mas'ul tashkilotga yo'naltirish va idoralararo ijroni kuzatish alohida bosqich sifatida belgilangan.

2-diagramma.

Yoshlar yetakchisiga murojaat qilingan asosiy yo'nalishlar (n=755)

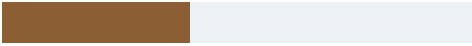
Ko'rsatkich	Ulushning grafik ifodasi	Foiz
Bandlik		53,8%
Sport, madaniyat va bo'sh vaqt		38,3%
Ijtimoiy yordam		34,7%
Ta'lim, kasb va til		28,2%
Tadbirkorlik va startap		26,2%

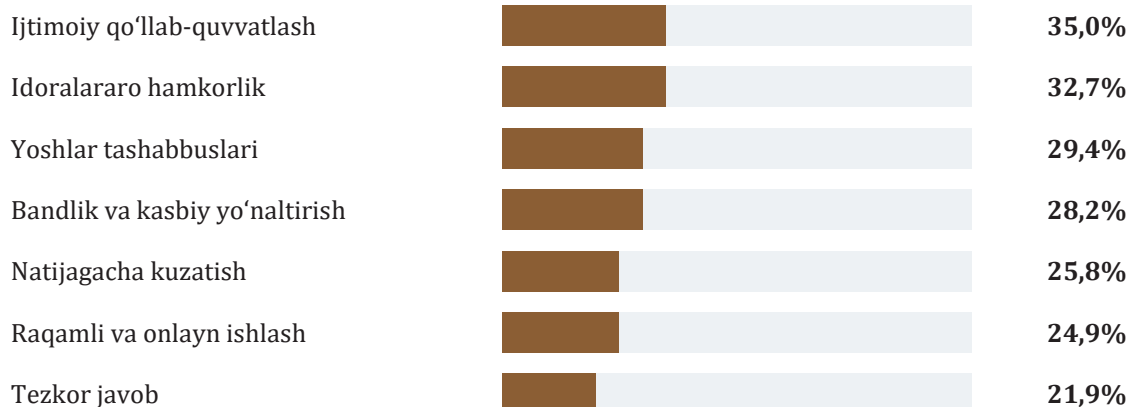
Izoh: bir nechta javob variantini tanlash mumkin bo'lganligi sababli ulushlar yig'indisi 100 foizdan oshadi. Manba: muallifning 2026-yilda 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazgan so'rovi.

Tizimni yaxshilash bo'yicha javoblarda muloqot va ochiqlik 42,3 foiz bilan yetakchi bo'ldi. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish 35,0 foiz, idoralararo hamkorlik 32,7 foiz, yoshlar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash 29,4 foiz, bandlik va kasbiy yo'naltirish 28,2 foiz, murojaatni natijagacha kuzatish 25,8 foiz, raqamli va onlayn ishlash 24,9 foiz, tezkor javob berish 21,9 foizni tashkil etdi. Ushbu talablar maqola mavzusining asosiy g'oyasini tasdiqlaydi: yoshlar fikrini hisobga olish faqat uni eshitish bilan emas, balki ochiq muloqot, qayd etish, idoralararo hamkorlik, muddatli ijro va natijani qaytarishdan iborat yaxlit institutsional mexanizm orqali ta'minlanadi.

3-diagramma.

Yoshlar fikricha tizimni takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari (n=755)

Ko'rsatkich	Ulushning grafik ifodasi	Foiz
Muloqot va ochiqlik		42,3%

Izoh: bir nechta javob variantini tanlash mumkin bo'lganligi sababli ulushlar yig'indisi 100 foizdan oshadi. Manba: muallifning 2026-yilda 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazgan so'rovi.

1-jadval.

755 nafar yosh o'rtasida o'tkazilgan so'rovning asosiy natijalari

Ko'rsatkich	Natija
Faoliyat sifati, o'rtacha (1-5)	4,29
Amaliy jarayonlar, o'rtacha (1-5)	4,29
Umumiy qoniqish, o'rtacha (1-10)	9,36
Masala to'liq hal bo'lgan	79,2%
Masala qisman hal bo'lgan	12,2%
Masala jarayonda	6,2%
Masala hal bo'lmagan	2,0%
Eng ko'p murojaat: bandlik	53,8%
Asosiy takomillashtirish talabi: muloqot va ochiqlik	42,3%

Manba: muallifning 2026-yilda 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazgan so'rovi natijalari.

Korrelyatsion tahlil sifat va jarayon bloklari o'rtasida kuchli bog'liqlikni ko'rsatdi (Spearman $\rho = 0,838$). Qoniqish bilan sifat ($\rho = 0,278$) va jarayon ($\rho = 0,306$) o'rtasidagi bog'liqlik ijobiy, ammo o'rtacha darajadan past. Muammoning yechilish holati bilan sifat ($\rho = 0,205$) va jarayon ($\rho = 0,221$) orasidagi bog'liqlik ham kuchli emas. Bu natija yoshlarning umumiy ijobiy bahosi va murojaatning amaliy yakuni bir xil hodisa emasligini ko'rsatadi. Shuning uchun institutsional baholash muloqot sifati bilan bir qatorda mas'ul ijrochi, ko'rib chiqish muddati, erishilgan natija va uning yoshga qaytarilganini alohida o'lchashi lozim.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, yoshlar fikrini hisobga olishning besh bosqichli qayta aloqa sikli taklif etiladi. Modelning asosiy tamoyili shundan iboratki, yoshning fikri faqat "kiruvchi axborot" emas, balki mas'ul, muddat va tekshiriladigan natija bilan bog'langan boshqaruv birligi bo'lishi kerak. Sikl yakuniy javob bilan tugamaydi: jamlangan natijalar takroriy muammolarni aniqlash va keyingi rejalashtirishga qaytadi.

Bosqich	Asosiy instrument	Institutsional natija
1. Tinglash	Ochiq va inklyuziv kanallar	Yoshlar fikri aniqlanadi
2. Qayd etish	Yagona raqamli ro'yxat	Murojaat boshqaruv birligiga aylanadi
3. Tahlil	Tasnif va ustuvorlik mezonlari	Masala turi va darajasi belgilanadi
4. Ijro	Mas'ul, muddat va hamkorlik	Aniq harakat va natija shakllanadi
5. Natijani qaytarish	Holat va yakuniy javob	Yosh natijani oladi va baholaydi

MONITORING VA INSTITUTSIONAL O'RGANISH

Takroriy muammolar, muddat, qoniqish va hududlar kesimidagi tahlil siklni qayta boshlaydi.

1-sxema. Yoshlar fikrini hisobga olishning besh bosqichli qayta aloqa sikli

Birinci bosqich — tinglash. Yoshlar fikrini aniqlash uchun faqat majlis va ommaviy uchrashuvlarga tayanish yetarli emas. Individual suhbat, mahalla bo'ylab proaktiv o'rganish, anonim onlayn shakl, tematik fokus-guruh, telefon va bevosita murojaat kabi bir nechta kanal parallel ishlashi lozim. Alohida e'tibor nogironligi bo'lgan, ishsiz, ta'limdan uzilgan, migratsiya tajribasiga ega va ommaviy yig'ilishlarda kam ko'rinadigan yoshlar guruhlariga qaratiladi. Tinglashning mezonlari uchrashuvlar soni emas, qamrovning xilma-xilligi va yoshning erkin fikr bildirishi.

Ikkinchi bosqich — qayd etish. Har bir muammo, taklif yoki baho minimal standart bo'yicha yagona ro'yxatga kiritiladi: murojaat mavzusi, yoshning roziligi, hudud, ustuvorlik, kutilayotgan natija, mas'ul subyekt va qayta aloqa kanali. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va anonim fikrlarni umumlashtirish qoidalari oldindan belgilanadi. Qayd

etilmagan fikr boshqaruvda “ko‘rinmas” bo‘lib qoladi; shu sababli og‘zaki murojaat ham raqamli izga ega bo‘lishi zarur.

Uchinchi bosqich — tahlil va ustuvorlashtirish. Fikrlar bandlik, ta‘lim, ijtimoiy yordam, bo‘sh vaqt, huquqiy masala, tashabbus va boshqa yo‘nalishlar bo‘yicha tasniflanadi. Ustuvorlik faqat murojaat soniga emas, shoshilinchlik, zarar xavfi, ijtimoiy zaiflik, takroriylik va mahalla resurslari bilan yechilish imkoniyatiga ko‘ra belgilanadi. Individual murojaatlar bilan bir qatorda tizimli muammo alomatlarini ajratiladi. Masalan, bir xil kurs, vakansiya yoki yordam turi bo‘yicha ko‘p murojaat kelishi mahalla rejasini va hamkor tashkilotlar bilan kelishuvni qayta ko‘rib chiqish uchun signal bo‘ladi.

To‘rtinchi bosqich — yo‘naltirish va ijro. Har bir masalaga bitta asosiy mas‘ul, zarur hamkorlar, muddat va kutiladigan natija birlashtiriladi. Yoshlar yetakchisi vakolatidan tashqaridagi masala “yuborildi” holatida yopilmasligi, mas‘ul idoraning qabul qilgani tasdiqlanishi va holat kuzatilishi kerak. Bandlik, ijtimoiy yordam va ta‘lim kabi ko‘p idorali masalalar uchun xizmatlar xaritasi, eskalatsiya qoidasi va maksimal ko‘rib chiqish muddatlari ishlab chiqiladi.

Beshinchi bosqich — natijani qaytarish. Yoshga murojaatning holati, qabul qilingan qaror, rad etish sababi yoki keyingi qadam tushunarli tilda yetkaziladi. “Masala hal bo‘ldi” degan ichki belgi yoshning natijani olgani va tasdiqlagani bilan to‘ldiriladi. Qayta aloqa yoshdan qisqa qoniqish bahosi va izoh olish bilan yakunlanadi. Natija bo‘lmasa, murojaat qayta tahlilga yoki yuqori darajadagi mas‘ul subyektga eskalatsiya qilinadi.

2-jadval.

Model bosqichlari, instrumentlari va minimal indiktorlari

Bosqich	Asosiy instrument	Minimal indiktor
1. Tinglash	Ochiq muloqot, individual suhbat, anonim so‘rov, fokus-guruh	Qamrov; guruhlar xilma-xilligi; anonim kanal ulushi
2. Qayd etish	Yagona raqamli ro‘yxat va tasnif	24 soatda qayd etilgan fikrlar ulushi; to‘liq ma‘lumot ulushi
3. Tahlil	Ustuvorlik matritsasi va muammolar xaritasi	Takroriy va tizimli muammolar ulushi; ustuvorlik asoslanganligi
4. Ijro	Mas‘ul-muddat-natija kartasi, idoralararo eskalatsiya	Muddatida ko‘rilgan masalalar; qayta yo‘naltirishlar soni
5. Natijani qaytarish	Status xabari, yakuniy javob, qisqa qoniqish so‘rovi	Yosh tasdiqlagan yakun; o‘rtacha muddat; qoniqish; qayta ochilgan masalalar

Manba: muallif ishlanmasi.

Taklif etilgan sikl samarali ishlashi uchun avvalo vakolat va javobgarlik chegarasi aniqlashtirilishi zarur. Yoshlar yetakchisi barcha muammoni mustaqil hal qiladigan subyekt emas; uning asosiy roli ehtiyojni aniqlash, xizmatga yo‘naltirish, hamkorlikni faollashtirish va natijani kuzatishdan iborat. Shu bois yetakchi, mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli, profilaktika inspektori, ta‘lim, bandlik, ijtimoiy himoya va sog‘liqni saqlash tuzilmalari o‘rtasida masala turi bo‘yicha javobgarlik matritsasi ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchi shart — “Yoshlar yagona elektron platformasi” va mahalla darajasidagi boshqa axborot tizimlarida qayta aloqa modulini shakllantirishdir. Modul faqat ariza holatini ko‘rsatmasdan, yoshning boshlang‘ich kutishi, mas‘ul va muddat, jarayon holati, yakuniy natija, yoshning tasdig‘i va qoniqish bahosini bog‘lashi lozim. Ochiq analitik panelda shaxsiy ma‘lumotlarsiz umumiy ko‘rsatkichlar — masalalar tarkibi, o‘rtacha ko‘rib chiqish muddati, hududlar kesimi, hal etilgan va qayta ochilgan holatlar — e‘lon qilinishi mumkin.

Uchinchi shart — baholash tizimini faoliyat hajmidan natija va ishtirok sifatiga o‘tkazishdir. Yetakchini faqat tadbirlar yoki jalb qilingan yoshlar soni bilan baholash “son ortidan quvish” xavfini kuchaytiradi. Muvozanatli indiktorlar to‘plamida qamrov va xilma-xillik, qaydning to‘liqligi, muddatga rioya qilish, yosh tasdiqlagan yakun, qoniqish, qayta murojaat va tizimli muammoni hal qilish ko‘rsatkichlari bo‘lishi kerak. Qoniqish mustaqil ahamiyatga ega, biroq u muammoning real yakuni o‘rnini bosa olmaydi.

To‘rtinchi shart — yoshlar yetakchilarining kompetensiyalarini mazkur siklga muvofiq rivojlantirishdir. Tinglash va fasilitatsiya, inklyuziv muloqot, ma‘lumotlarni tasniflash va tahlil qilish, raqamli platformada ishlash, idoralararo muzokara, nizoni boshqarish, etik me‘yorlar va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish tayyorgarlik dasturining alohida modullariga aylanishi lozim. Trening natijasi test bilan emas, real vaziyatga asoslangan amaliy topshiriq va kuzatiladigan xulq indiktorlari bilan baholanishi maqsadga muvofiq.

Beshinchi shart — mustaqil verifikatsiya va institutsional o‘rganish. Tanlab olingan yakunlangan murojaatlar bo‘yicha yosh bilan qayta bog‘lanish, anonim takroriy so‘rovlar, fokus-guruhlar va ochiq hisobotlar ichki ma‘lumotning xolisligini oshiradi. Har chorakda takroriy muammolar va rad etish sabablari bo‘yicha tahliliy ma‘lumot tayyorlanib, mahalla, tuman va respublika darajasidagi rejalarga kiritilishi kerak. Shu tariqa individual ovoz umumiy siyosiy qarorga ko‘tariladi.

MUHOKAMA

755 nafar yosh o‘rtasida o‘tkazilgan so‘rov yoshlar yetakchisi faoliyatiga umumiy baho yuqori ekanini ko‘rsatdi: faoliyat sifati va amaliy jarayonlarning o‘rtacha bahosi 4,29 ball, umumiy qoniqish esa 9,36 ballni tashkil etdi. Ayni paytda murojaatlarning 20,8 foizi qisman hal bo‘lgan, jarayonda, hal bo‘lmagan yoki natijasi noma‘lum holatda qayd etilgan. Demak, institutsional samaradorlikni faqat qoniqish darajasi bilan emas, murojaatning yakuniy natijasi va yoshga berilgan javob bilan ham baholash zarur.

Asosiy takomillashtirish talablari — muloqot va ochiqlik (42,3%), idoralararo hamkorlik (32,7%), murojaatni natijagacha kuzatish (25,8%) va tezkor javob (21,9%) — alohida xizmat turlaridan ko‘ra institutsional jarayon sifatini ifodalaydi. Taklif etilgan model shu talablarni yagona boshqaruv tartibiga birlashtiradi: tinglashni qayd bilan, qaydni

mas'ul va muddat bilan, ijroni idoralararo hamkorlik bilan, natijani esa yoshning tasdig'i bilan bog'laydi.

Model Lundyning "makon-ovoz-auditoriya-ta'sir" yondashuvini mahalla boshqaruvining amaliy jarayonlariga moslashtiradi. Tinglash bosqichi makon va ovozni, tahlil hamda ijro bosqichlari auditoriya va ta'sirni, natijani qaytarish esa hisobdorlikni ta'minlaydi. Modelning beshinchi bosqichi ayniqsa muhim: yosh fikri qanday qarorga olib kelganini bilmasa, u keyingi muloqotga ishonch bilan qaytmaydi. Shunday qilib, qayta aloqa nafaqat xizmat sifati, balki davlat va yoshlar o'rtasidagi ishonchning institutsional manbai hisoblanadi.

Taklif etilgan modelni amaliyotga joriy etishda uning har bir bosqichi aniq indikatorlar orqali baholanishi lozim: fikrning qayd etilishi, mas'ul va muddatning belgilanishi, idoralararo yo'naltirish, murojaatning yakuniy holati hamda natijaning yosh tomonidan tasdiqlanishi. Mazkur indikatorlarning yagona axborot tizimida bog'lanishi yoshlar fikrining qarorga va amaliy natijaga ta'sirini muntazam kuzatish imkonini beradi.

XULOSA

Mahalladagi yoshlar yetakchisi yoshlar fikri bilan davlat xizmatlari va mahalliy qarorlar o'rtasidagi muhim institutsional vositachidir. Uning faoliyatida yoshlar fikrini hisobga olishni bir martalik uchrashuv yoki umumiy qoniqish bahosiga tenglashtirish yetarli emas. Mazmunli ishtirok uchun fikrning boshqaruv sikli bo'ylab harakatini va yoshga qaytishini ta'minlovchi aniq tartib zarur.

2026-yilda 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazilgan so'rov muloqot va ochiqlik, ijtimoiy yordam, idoralararo hamkorlik, bandlik hamda natijagacha kuzatib borish yoshlar talabining asosiy yo'nalishlari ekanini ko'rsatdi. Murojaatlarning 79,2 foizi to'liq hal bo'lgan, 20,8 foizi esa qisman hal bo'lgan, jarayonda, hal bo'lmagan yoki natijasi noma'lum holatda qayd etilgan. Bu taqsimot yakuniy qayta aloqa, natijagacha kuzatish va idoralararo ijroni mustaqil institutsional ko'rsatkich sifatida belgilash zarurligini tasdiqlaydi.

Maqolada taklif etilgan besh bosqichli sikl — tinglash, qayd etish, tahlil va ustuvorlashtirish, yo'naltirish va ijro, natijani qaytarish — yoshlar ovozini o'lchanadigan natija bilan bog'laydi. Modelni joriy etish uchun javobgarlik matritsasi, raqamli qayta aloqa moduli, muvozanatli KPI, tegishli kompetensiyalar va mustaqil verifikatsiya zarur. Mazkur mexanizm yoshlarning davlat boshqaruvidagi real ta'sirini oshirish, murojaatlarning "yo'qolib qolishi"ni kamaytirish va mahalla darajasidagi siyosatni dalillarga asoslangan tarzda takomillashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni. – 2016-yil 14-sentabr. – O'RQ-406-son. – URL: <https://lex.uz/docs/-3026246>.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori. – 2021-yil 18-yanvar. – 23-son. – URL: <https://lex.uz/docs/-5234746>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – 2022-yil 19-yanvar. – PQ-92-son. – URL: <https://lex.uz/docs/-5831865>.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 312-son qarori. – 2022-yil 7-iyun. – URL: <https://lex.uz/docs/-6051791>.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-163-son Farmoni. – 2025-yil 10-sentabr. – URL: <https://lex.uz/docs/-7723129>.
6. Hart R. Children's Participation: From Tokenism to Citizenship. – Florence: UNICEF International Child Development Centre, 1992.
7. Lundy L. "Voice" is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child // British Educational Research Journal. – 2007. – Vol. 33, № 6. – P. 927-942. – DOI: 10.1080/01411920701657033.
8. OECD. Recommendation of the Council on Creating Better Opportunities for Young People. – 2022. – OECD/LEGAL/0474. – URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0474>.
9. OECD. OECD Youth Policy Toolkit. – Paris: OECD Publishing, 2024. – URL: https://www.oecd.org/en/publications/2024/11/oecd-youth-policy-toolkit_3de4a9f0.html.
10. Council of Europe. Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. – Strasbourg: Council of Europe, 2003.
11. United Nations Department of Economic and Social Affairs. Meaningful Youth Engagement in Policymaking and Decision-making Processes. – 2023. – UN DESA Policy Brief № 149.
12. Muminov A. M. "Mahalladagi yoshlar yetakchisi faoliyati" mavzusida 755 nafar yosh o'rtasida o'tkazilgan onlayn so'rov materiallari. – 2026. – Muallif hisob-kitoblari.